

УДК 330.112.2

Т. А. Крушельницька,
к. е. н., доцент кафедри бухгалтерського обліку,
Г. Є. Павлова,
к. е. н., доцент кафедри бухгалтерського обліку,
Дніпропетровський державний аграрний університет

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ТА ЙОГО СКЛАДОВІ

У статті висвітлені питання стану використання та вдосконалення управлінського обліку в сільськогосподарських підприємствах з метою забезпечення підвищення економічної ефективності їх діяльності, оптимізації витрат і фінансових результатів.

Ключові слова: управлінський облік, витрати виробництва, економічна ефективність, система показників, інформаційне моделювання.

Введення

В умовах поглиблення економічної кризи впровадження нових облікових технологій є найбільш коротким шляхом для пропозиції конкурентноспроможної продукції для внутрішнього і зовнішнього продовольчого ринку. В умовах підвищення нестабільності зовнішнього середовища життя висуває додаткові вимоги до системи управління підприємством, які, на нашу думку, частково постає можливим вирішувати завдяки науковій розробці, вдосконаленню та впровадженню в практику нових інструментів управлінського обліку.

Проблеми формування собівартості при застосуванні управлінського обліку як інструменту підвищення економічної ефективності діяльності підприємств розглядаються обмеженим колом авторів, серед яких найбільш вагомий внесок у розвиток теорії та методології контролінгу зробили такі вчені, як Н. Данілочкіна, Ленъ В., Р. Манн, Е. Майєр, А. Сухарева, С. Петренко [1, 2, 3, 4]. У той же час фундаментальні дослідження щодо впровадження і функціонування управлінського обліку в аграрній сфері майже не проводяться.

Постановка задачі

Метою даної статті є дослідження сутності управлінського обліку та його складових. Відповідно до поставленої мети роботи визначено та вирішено такі науково-практичні завдання: визначено сутність управлінського обліку, окреслено основні його складові, розроблено практичні рекомендації щодо вдосконалення та впровадження управлінського обліку для забезпечення підвищення економічної ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств.

РЕЗУЛЬТАТИ

Управлінський облік є інструментом управління діяльністю підприємства, об'єднуючи практично всі функції управління: облік, планування, координацію, контроль, аналіз, прийняття рішень. Саме тому науковці визначають управлінський облік як це процес виявлення, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства внутрішнім ко-

ристувачам для прийняття рішень [5, с. 423].

За результатами дослідження структури управлінського обліку, його основних функцій, порядку застосування і функціонування ми дійшли висновку, що управлінський облік є однією зі складових системи управління. Саме тому під управлінським обліком ми розуміємо комплекс етапів, дій і процедур, направлених на безпосереднє здійснення процесу управління витратами для досягнення визначеної мети.

Впровадження управлінського обліку на сільськогосподарському підприємстві вимагає здійснення економічних заходів у наступному логічному порядку: за етапами, за певними діями та за процедурами. Основними етапами, притаманними управлінському обліку в сільському господарстві, на наш погляд, є наступні: визначення кінцевої мети діяльності; формування інформаційної бази щодо витрат та доходів (формування оперативних, виробничих, зведених звітів та ін.); розробка річного та перспективного планів; розробка планів для виробничих підрозділів (тракторна бригада, молочно-товарна ферма, автопарк тощо) у розрізі півперіодів або технологічних процесів (оранка, весняно-польові роботи, збирання урожаю); диференціація витрат (за періодами виникнення, за центрами відповідальності, за калькуляційними статтями та за іншими ознаками); контроль та аналіз процесу виробництва та факторів, що на нього впливають; коригування поточних та стратегічних планів.

На кожному з етапів в тому чи іншому порядку можуть виконуватися наступні дії: визначення прийнятної для підприємства системи економічних показників; визначення інформаційних джерел та організації оперативного надходження та обробки даних; оперативне визначення основних економічних показників; виявлення і оцінка відхилень від планових та нормативних показників; виявлення "вузьких місць" та розробка алгоритму щодо їх усунення.

При виконанні дій застосовуються певні процедури, серед яких основними ми вважаємо: розробка та впровадження нових форм та методів накопичення інформації; розробка оперативних, поточних та стратегічних планів, економічних прогнозів; моніторинг виробничо-господарської діяльності; калькулювання собівартості на різних етапах ви-

робничого процесу; розрахунків основних економічних показників та факторів, що на них впливають.

Дотримання запропонованої технології впровадження управлінського обліку дозволяє приймати більш обґрунтовані, своєчасні та ефективні рішення щодо підвищення економічної стабільності сільськогосподарського підприємства.

Таким чином, серед складових управлінського обліку необхідно, в першу чергу, виділити певні етапи, які визначають послідовність впровадження управлінського обліку, як-то: постановка мети, прогнозування і планування, формуванні інформаційної бази, диференціація витрат, контроль і аналіз, коригування планів. Другим кроком, ми вважаємо, є окреслення конкретних дій, спрямованих на налагодження процесу функціонування управлінського обліку. Серед дій найбільш важливими ми вважаємо наступні: визначення системи підконтрольних показників, розрахунок і аналіз основних показників у оперативному режимі, організація інформаційного забезпечення, побудова механізму виявлення відхилень та виявлення "вузьких місць". І, нарешті, третім кроком є налагодження процедур, що будуть здійснюватись регулярно, в тому числі в оперативному режимі. Такими процедурами в управлінському обліку, на наш погляд, є: інформаційне моделювання, економічне моделювання, моніторинг, документування, економічний аналіз.

Зазначимо, що серед основних напрямів вдосконалення управлінського обліку слід розглядати наступні: зміщення акценту від ретроспективного застосування методів контролю та аналізу до перспективного; підвищення оперативності реагування на зовнішні та внутрішні зміни; оперативна оцінка стану формування витрат у різні часові періоди виробничого циклу; необхідність у безперервному дослідженні змін внутрішнього та зовнішнього середовища через застосування методів моніторингу; необхідність обґрунтованої системи дій із забезпечення виживання підприємства в кризових ситуаціях.

Ускладнення технологій виробництва та поглиблення систем управління виробництвом вимагає ускладнення механізму координації дій в середині самої управлінської системи. Таким чином, процес прийняття управлінських рішень за допомогою інструментів обліку в технологічному аспекті можна представити як визначену послідовність етапів, операцій, процедур та методів, що тісно пов'язані між собою, і залежать від складності вирішуваної проблеми та глибини поставленої мети.

Згідно з Законом України "Про підприємництво" в умовах становлення і функціонування ринкових відносин, основною метою діяльності підприємства є отримання максимально можливого прибутку при мінімальному рівні ризику [6, с. 36]. Іншими словами: прибуток це не тільки результат, який визначається в кінці господарського року, це й головна, але не єдина мета його діяльності.

На нашу думку, серед найважливіших цілей діяльності підприємства, окрім отримання прибутку, необхідно виділити зростання та розвиток. Мета зростання передбачає збільшення обсягів виробництва і продажу продукції, яка вже впроваджена. Зростання вик-

ликане об'єктивною необхідністю, адже підприємство для того, щоб вижити, ефективно функціонувати, повинне розгорнути фінансово-господарську діяльність. Розвиток підприємства передбачає введення виробництва нових видів продукції, використання нових ринків і каналів збуту, нових методів та технологій виробництва, нових організаційних та інформаційних структур.

Визначення основної мети, формулювання пріоритетів відображає філософію діяльності підприємства і, забезпечується використанням тих чи інших управлінських рішень для досягнення цієї мети, що, в свою чергу, обумовлює використання певної технології забезпечення ефективності діяльності. Визначенню та досягненню відповідності між використаними ресурсами (матеріальними, трудовими, фінансовими), обсягом виробництва, ціни на продукцію, при якій спостерігається забезпечення отримання достатнього рівня прибутковості, необхідного для забезпечення розширеного відтворення з акцентом чи то на прибутковість, чи то на зростання, чи то на розвиток можливе за використання технології контролінгу.

ВИСНОВКИ

Аналіз господарського механізму підприємства в умовах ринку показує, що на економічну ефективність виробництва, його прибутковість та на досягнення певного рівня беззбитковості вирішальну дію справляють змінні витрати на одиницю продукції, постійні витрати підприємства, обсяг виробництва та реалізації, ціна, попит, насиченість ринку. Управлінський облік розкриває перед підприємством можливість досить швидко зробити діагностику фінансового стану підприємства та, через визначення кінцевої мети діяльності, формування інформаційної бази витрат і доходів, забезпечити підвищення оперативності реагування на зовнішні та внутрішні зміни, чим сприяти підвищенню ефективності фінансово-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств.

Література:

1. Ананькіна Е.А., Данилочкина С.В., Данилочкина Н.Г. и др. Контроллинг как инструмент управления предприятием / Под ред. Н.Г. Данилочкиной. — М.: ЮНИТИ, 2002. — 279 с.
 2. Лень В.С. Управлінський облік: навч. посіб. — К.: Знання-Прес, 2003. — 287 с.
 3. Манн Р., Майер Э. Контроллинг для начинающих: пер. с нем. Ю.Г. Жукова / Под ред. и с предисл. д-ра экон. наук В.Б. Ивашкевича. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Финансы и статистика, 1995. — 304 с.
 4. Сухарева Л.А., Петренко С.Н. Контроллинг — основа управления бизнесом. — К.: Эльга, Ника-Центр, 2002. — 208 с.
 5. Плаксієнко В.Я., Письмаченко Л.М., Павлова Г.Є., Крушельницька Т.А., Рябий Є.І. Бухгалтерський облік у сільському господарстві України: підручник / За заг. ред. В.Я. Плаксієнка. — Дніпропетровськ: Видавництво Овсяннікова, 2009. — 486 с.
 6. Закон України "Про підприємництво". Практическое пособие по предпринимательской деятельности / колл. Авт. — Запорожье: Украинская Полиграфическая Индустрия, 1995. — 400 с.
- Стаття надійшла до редакції 16.09.2009 р.*